

06.04.2020

obowiązuje od

Prezydent podpisał „Tarczę antykryzysową” z rozwiązaniami dla wymiaru sprawiedliwości

Ministerstwo Sprawiedliwości, w związku z trwającą epidemią koronawirusa i ograniczeniem działalności wymiaru sprawiedliwości, przygotowało wiele kompleksowych rozwiązań. Znalazły się one w uchwalonej przez Sejm i podpisanej przez Prezydenta RP Andrzeja Dudę specustawie „Tarcza antykryzysowa”. Nowe rozwiązania to m.in. możliwość przekazywania między sądami najbardziej pilnych zadań, uproszczone delegowanie sędziów tam, gdzie są największe potrzeby kadrowe, wstrzymywanie i zawieszanie biegu terminów procesowych w wielu sprawach.

Celem działań resortu sprawiedliwości jest zapewnienie funkcjonowania sądów powszechnych, wojskowych i administracyjnych w szczególnych warunkach związanych z przeciwdziałaniem epidemii. Chodzi między innymi o zagwarantowanie rozpatrywania w sądach spraw pilnych, wymagających bezwzględnego rozpoznania. Musi być to możliwe również wtedy, gdy sąd w danej miejscowości będzie na pewien okres całkowicie zamknięty, na przykład w przypadku konieczności poddania kwarantannie sędziów, asesorów sądowych lub pracowników sądu. Najważniejszymi dobrami, które muszą być obecnie chronione są zdrowie i życie obywateli.

Wsparcie dla sądów

W ustawie znajduje się rozwiązanie polegające na możliwości powierzenia wykonywania niecierpiących zwłoki zadań innemu sądowi. Uproszczony został tryb delegowania sędziów do innego sądu. Czynności delegowania sędziego i wyznaczenia innego sądu będą wykonywane przez organy sądowe, zgodnie z poszanowaniem zasady niezawisłości sędziowskiej i na czas z góry określony. Umożliwi to wsparcie sądów, które pracują w niedostatecznej obsadzie, a rozpoznają sprawy pilne, zarówno własne jak i powierzone. Nowelizacja szczegółowo określa rodzaj spraw, które uznaje się za pilne. Są to m.in. sprawy dotyczące nieletnich, tymczasowe aresztowanie czy ENA (Europejski Nakaz Aresztowania).

Wstrzymane terminy

W okresie epidemii nie będzie można wykonywać eksmisji z mieszkań. Ustawa przewiduje m.in. wstrzymanie nierozpoczętego i zawieszenie rozpoczętego biegu:

- terminów przedawnienia karalności czynu oraz przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia;
- terminów procesowych i sądowych w postępowaniach sądowych, w tym sądownoadministracyjnych, postępowaniach egzekucyjnych, karnych, karno-skarbowych, w sprawach o wykroczenia, administracyjnych, egzekucyjnych w administracji, w postępowaniach i kontrolach prowadzonych na podstawie Ordynacji podatkowej i w kontrolach celno-skarbowych, a także terminów w innych postępowaniach prowadzonych na podstawie ustawy.

Nabór na aplikację sędziowską

Stworzona została podstawa prawna do wyznaczenia nowego terminu przeprowadzenia konkursu służącego dokonaniu naboru na aplikację uzupełniającą sędziowską, w związku z odwołaniem go w pierwotnie wyznaczonym terminie 2 kwietnia 2020 r. Przewidziano przy tym, że jeżeli przeprowadzenie konkursu okaże się niemożliwe do 15 lipca 2020 r., będzie to równoznaczne z odwołaniem naboru na aplikację uzupełniającą sędziowską, który w 2020 r. nie zostanie w ogóle przeprowadzony. W takim przypadku kandydatom zostaną zwrócone opłaty uiszczone za udział w konkursie.

Dodatkowe urlopy naukowe

Wprowadzony został również przepis mający na celu przyznanie dodatkowych uprawnień urlopowych pracownikom, którzy przygotowują się do egzaminów adwokackiego i radcowskiego. Początkowo były one wyznaczone na 24-27 marca 2020 r., ale zostały odwołane z uwagi na stan zagrożenia epidemicznego.

Pomoc dla spółek prawa handlowego, spółdzielców i wspólnot mieszkaniowych

Kolejne zmiany mają na celu umożliwienie działania organom spółdzielni, w tym mieszkaniowych, oraz wspólnot mieszkaniowych i spółek prawa handlowego, których członkowie mogą być poddani kwarantannie. Wprowadzają one możliwość głosowania na piśmie lub za pośrednictwem środków komunikowania się na odległość.

Ułatwienie dla samorządów prawniczych

Dla zapewnienia działania w warunkach epidemii oraz dbania o zdrowie i życie przedstawicieli zawodów prawniczych przewidziano dla organów ich samorządów możliwość głosowania zdalnego.

Zakłady karne

Ustawa ma na celu również zapobieżenie powstawaniu i szerzeniu się epidemii w zakładach karnych, które ze względu na specyfikę funkcjonowania są niezwykle narażone na wszelkie zagrożenia epidemiczne. Niezależnie od prac legislacyjnych Ministerstwo Sprawiedliwości i Służba Więzienna podejmują konieczne działania ochronne przed rozprzestrzenianiem się koronawirusa. Od 19 marca 2020 r. obowiązuje całkowite ograniczenie wizyt we wszystkich zakładach penitencjarnych. Zarządzenie Służby Więziennej wydane w porozumieniu z Państwową Inspekcją Sanitarną objęło wszystkie areszty śledcze, zakłady karne i ich oddziały zewnętrzne. Znacząco ograniczono również zewnętrzną pracę więźniów z wyjątkiem m.in. osób produkujących maseczki i kombinezony ochronne oraz pracujących w branży spożywczej.

Przyjęta przez Sejm ustawa przewiduje możliwość udzielenia przez sąd penitencjarny przerwy w karze. Przepis ma mieć zastosowanie wyłącznie w wyjątkowych sytuacjach, gdy jest to niezbędne dla ograniczenia ryzyka epidemii w zakładzie karnym. Możliwość wystąpienia z wnioskiem o udzielenie skazanemu przerwy w karze miałby wyłącznie dyrektor zakładu karnego, za akceptacją Centralnego Zarządu Służby Więziennej. Wniosek taki nie mógłby dotyczyć:

- skazanych za przestępstwa umyślne zagrożone surowszą karą niż 3 lata pozbawienia wolności;
- skazanych za przestępstwa nieumyślne na karę powyżej 3 lat pozbawienia wolności;
- skazanych za przestępstwa popełnione w ramach recydywy, zorganizowanej przestępczości
- sprawców, którzy z popełniania przestępstw uczynili sobie stałe źródło dochodu.

Sprzeciw od przerwy w karze będzie mógł wnieść prokurator. Co więcej, decyzja sądu penitencjarnego, co do wniosku dyrektora zakładu karnego, musiałaby być poprzedzona ustaleniem, że uzasadnione jest przypuszczenie, że skazany, którego dotyczy wniosek, będzie w okresie przerwy w karze przestrzegał porządku prawnego, a także będzie się stosował do wszelkich zaleceń i obowiązków nakładanych przez władze sanitarne w związku ze zwalczaniem epidemii.

Termin wyjątkowej przerwy w karze będzie ograniczony do czasu zakończenia stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii ogłoszonego z powodu koronawirusa.

Rozwiązanie ma więc charakter wyjątkowy i będzie mogło zostać zastosowane w stosunku do bardzo ograniczonej liczby więźniów. Posiedzenia sądu penitencjarnego będą mogły odbywać się na odległość, z wykorzystaniem znajdujących się w zakładach karnych urządzeń do transmisji video.

Nowa ustawa pozwoli także przeznaczyć pieniądze wypracowane przez więźniów i zgromadzone w Funduszu Aktywizacji Zawodowej Skazanych i Rozwoju Przywziętych Zakładów Pracy na zakup sprzętu i środków ochrony potrzebnych w więziennictwie do walki z zagrożeniem epidemicznym.

Więcej kar w dozorze elektronicznym

Projekt przewiduje także zmiany w Kodeksie karnym wykonawczym, które rozszerzają dotychczasowe zastosowanie Systemu Dozoru Elektronicznego (SDE). Proponuje się podwyższenie górnej granicy orzeczonych kar lub sumy kar pozbawienia wolności, warunkującej możliwość odbycia kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, do 18 miesięcy. Obecnie SDE stosowany jest do kar w wymiarze do jednego roku pozbawienia wolności.

Karę pozbawienia wolności w SDE odbywa dziś prawie 5 tys. osób, a dodatkowo 9 tys. kwalifikuje się do tego. Po wprowadzonych zmianach liczba osób kwalifikujących się do SDE, a jeszcze nie objętych tym rodzajem odbywania kary, może wzrosnąć teoretycznie do około 12 tys. osób. W każdym przypadku decyzja należy do sądu penitencjarnego. Osadzony musi złożyć odpowiedni wniosek, a sąd podejmuje ewentualną zgodę na odbywanie kary w SDE, gdy spełniony zostaje szereg warunków zawartych w przepisach.

Zaostrzenie przepisów kodeksu karnego

Zaostrzono przepisy związane z karaniem osób, które mając świadomość zakażenia koronawirusem, świadomie narażają na zakażenie inne osoby. Dotychczas tego typu czyn podlegał grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku. Teraz będzie zagrożony karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5, a w przypadku narażenia wielu osób nawet do 10 lat.

Zmiany w procedurze karnej

W stanie zagrożenia epidemicznego lub stanie epidemii zajęte przedmioty mające znaczenie dla zdrowia lub bezpieczeństwa publicznego, będzie można nieodpłatnie przekazać podmiotom leczniczym, Państwowej Straży Pożarnej, Siłom Zbrojnym, Policji, Straży Granicznej oraz instytucjom państwowym i samorządowym.

<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/prezydent-podpisal-tarcze-antykryzysowa-z-rozwiazaniami-dla-wymiaru-sprawiedliwosci>